

ORTA ASYA KÜRTLERİ

Abdülkadir Özyiğit - Yasin Asma

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Özyiğit, Abdülkadir, Asma, Yasin. "Orta Asya Kürtleri". İNSAMER 10.06.2021.

Analiz

Orta Asya sınırlarına Kürtlerin ilk göçü 17. yüzyılda Safevi hükümdarı Şah Abbas'ın Türkmenlerden gelen saldırılara karşı kalkan vazifesi görmesi için Kürt aşiretleri İran'ın kuzeydoğu sınırlarına yerleştirmesiyle başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Rus İmparatorluğu'nun bölgedeki işgallerinin hızlanması üzerine de buradaki Kürtlerin bir bölümü Türkmenistan içlerine doğru göç etmiştir. Kürtlerin Orta Asya'ya en kapsamlı göçü ise 20. yüzyılda yaşanmıştır. 1937-1944 yılları arasında, dönemin SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) lideri Josef Stalin'in emriyle Sovyet sınırları içerisinde kalan pek çok halk sürgüne uğramış, bu süreçte milyonlarca insan yerinden yurdundan edilmiştir.

Moskova yönetimleri eski Rus İmparatorluğu sınırları içinde kalan bölgeleri kolay yönetebilmek adına yeni özerk idari bölgeler oluşturmuş olsa da bu bölgeler ileride etnik

çatışmaları körükleyecek potansiyel alanlar hâline dönüşmüştür. Örneğin 1920'de Kızıl Ordu'nun işgaliyle SSCB'ye katılan Azerbaycan'da iki özerk bölge, bir de kaza tesis edilmiştir. 1923'te Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi ve Kürdistan Uyezdi (Kızıl Kürdistan), 1924'te Nahçıvan Özerk Bölgesi kurulmuştur.

7 Temmuz 1923'te SSCB merkez komite kararıyla Azerbaycan'a bağlı Kürdistan Uyezdi kazası Laçın, Kelbecer, Zengilan, Kubatlı ve Cebrail'in bir bölümünden oluşuyordu. Uyezdi'nin başına da Azerbaycanlı Bolşevik Hüsü Hacıyev getirilmişti. 1926'daki sayıma göre Kürdistan Uyezdi'nin nüfusu 51.426 idi ve bu sayının %72,3'ü Kürt etnik grubuydu. İlginç olan, bu kişilerin %92,5'inin ana dilinin Türkçe (Azerbaycan Türkçesi) olmasıydı.

8 Nisan 1929'da Kürdistan Uyezdi lağvedilmiş ve yerine 30 Mayıs 1930'da "Kürdistan Okruğu" oluşturulmuştur. Kürdistan Okruğu,

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

İran ve Türkiye'deki Kürt nüfusun sempatisini kazanmak ve ileride bu ülkelere yönelik Sovyet politikalarını desteklemek için oluşturulmuş olsa da dönemin yeni atanmış Sovyet Dışişleri Bakanı Georgi Çiçerin'in Kürt hareketine açık desteğin Türkiye ve İran'la ilişkilere zarar vereceğini belirtmesi üzerine, bu yapı da 23 Temmuz 1930'da lağvedilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra SSCB'de "etnik mühendisliğin" en ağır operasyonlarından biri yapılmış ve birçok halk, yaşadıkları yerden toplu olarak alınıp farklı bölgelere sürgün edilmiştir. 1944'te Kırım Tatarları, Kalmuklar, Balkarlar, Karaçaylar, Çeçenler, İnguşlar ve Ahıska Türkleri başlıca sürgün yaşayan gruplar olmuştur.

SSCB sınırları içindeki Kürtlerin bu kapsamlı sürgün öncesindeki ilk önemli sürgünü ise, 28 Kasım 1937 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte 425 Kürt ailesi (yaklaşık 2.100 kişi) bugünkü Ermenistan'ın sınır bölgelerinden alınarak Kırgızistan'a yerleştirilmiştir. 1944-1945 yılları arasındaki büyük sürgün günlerinde ise, Gürcistan'ın güney bölgelerinden toplam 94.995 kişi doğuya ve Özbekistan'a sürgün edilmiştir. Bu dönemde sürgüne uğrayanların 8.694'ünün Kürt etnik grubundan olduğu tahmin edilmektedir.

Kafkasya'nın belli bölgelerinden sürgün edilen Kürtler Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'ın farklı yerlerine küçük gruplar hâlinde yerleştirilmiştir. Stalin'in ölümünden sonra, 1956'da, SSCB Yüksek Konseyi tarafından sürgün edilmiş halkların haklarının iadesi için çıkarılan karar sonrası, birçok halk yerlerine yurtlarına geri dönse de belli bir kısmı sürgün edildikleri yerlerde kalmıştır. Orta Asya ülkelerinde kaldıkları kesin olduğu hâlde bugün izleri bulunamayan Kürtlerin ya sürgün edildikleri ülke içinde iç göç yaptığı ya da Rusya'nın farklı şehirlerine göç ettiği ve buralarda asimile olduğu tahmin edilmektedir.

SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını kazanan Orta Asya cumhuriyetlerindeki Kürt nüfusla ilgili kesin resmî bir rakam olmaması, bu konuda spekülasyona açık bir alan bırakmıştır.

Öyle ki bazı kaynaklarda, resmî rakamların 10 katı fazla Kürt nüfustan bahsedilmektedir.

Türkmenistan'da Kürtler

Bu bölgedeki Kürtler ilk defa, İran şahı I. Abbas'ın bazı Kürt grupları sınır savunması için Horasan'a yerleştirmesiyle tarih sahnesine çıkmıştır. Daha sonra 1881 yılında, Rus İmparatorluğu ile İran sınırlarının çizilmesi üzerine, Horasan bölgesindeki Kürtlerin bir kısmı Türkmenistan'da kalmış ve böylece bölgede belirgin bir Kürt topluluk ortaya çıkmıştır.

Kürt nüfusu yıllara göre sürekli artış gösterse de bugünkü sayıları konusunda ciddi spekülasyonlar bulunmaktadır. 1926 nüfus sayımında 2.308 olarak kayıtlara geçen Kürt nüfus, 1959 yılındaki nüfus sayımında 2.263 kişi olarak sayılmıştır. 1970 yılındaki sayımda 3.521, 1989 yılındaki sayımda 4.387, 1995 yılındaki sayımda 6.097 olan Kürt nüfusu, son olarak 2010 yılında yapılan sayıma göre ise 10.000 sınırına yaklaşmıştır.

Çoğunluğu Sünni mezhebine mensup olsa da aralarında çok az sayıda Şii, Yezidi ve farklı inançlardan küçük gruplar bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak kırsal kesimde yaşayan Kürtler, genellikle hayvancılık, tarım, halı dokumacılığı gibi sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Özellikle başkent Aşkabat ve civarında yaşayan şehirlî Kürtlerin en yoğun bulunduğu yer ise, Kiyoşi bölgesidir. Neredeyse dört asırdır burada yaşadıkları tahmin edilen bu Kürt topluluğu; aradan geçen uzun zamana rağmen dilini ve kültürünü büyük ölçüde korumayı başarmıştır. Buradakilerin bir bölümünün Molla Mustafa Barzani döneminde Ortadoğu'daki sıcak savaşlardan kaçan Sorani Kürtleri olduğu, bir bölümünün ise 18. yüzyılda İran'ın Horasan bölgesinden gelen Zafaranlı ve Şadi aşiretleri olduğu kaydedilmektedir. Söz konusu topluluk, 1920'li yıllardan sonra Bağır, Bekrova, Manuş, Karadamak, Golçe ve Aşkabat civarındaki köylere, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ise Bamramali ve Türkmenali şehirlerine yerleşmiştir.

Sovyet döneminde kültürlerini, dillerini koruyabilecekleri okul, gazete gibi olanaklara sahip olan Türkmenistan Kürtleri, ülkenin bağımsızlığını kazanmasından sonra Devlet Başkanı Saparmurat Niyazov döneminde yürürlüğe giren milliyetçi politikalara temkinle yaklaşmıştır.

Türkmenistan'daki Kürtler ayrıca Türkiye, İran ve Irak'taki ayrılıkçı Kürt örgütlerin eylemlerinden kaynaklanan güvensizlikle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Hiç ilgileri olmadığı hâlde, kendilerinden binlerce kilometre uzaktaki bazı grupların eylemleri sebebiyle sıkıntı yaşamaktadırlar. Bölgede etnik motivasyon kaynaklı sıkıntılar inişli çıkışlı bir seyirle sürse de bugün itibarıyla bu sıkıntıların çözümü noktasında oldukça avantajlı koşulların olduğu söylenebilir.

Özbekistan'da Kürtler

Kürtlerle Özbekistan coğrafyasının ilk teması 14. yüzyıla kadar dayandırılabilir. 1381 yılında Emir Timur, Ortadoğu seferi dönüşünde bazı Kürt âlim ve zanaatkarları beraberinde Horasan ve Şehrisabz'a götürmüştür. 17 ve 18. yüzyıllarda İran şahları, özellikle sınır güvenliği konusunda yararlanmak üzere Horasan, Gilan, Belucistan gibi bölgelere bazı Kürt aşiretleri yerleştirmiştir.

1937 yılında ise, SSCB lideri Joseph Stalin'in Kafkas halkalarını parçalama politikasının bir neticesi olarak Kürtler bir kez daha kalabalık gruplar hâlinde Kafkasya'dan sürgün edilmiştir. O dönemde Kürt nüfus, Orta Asya'nın 14 eyaletindeki 110 şehir ve ilçeye, 20 ya da 25'er aile şeklinde dağıtılmıştır. 1944 yılındaki ikinci sürgünde ise Özbekistan'ın 7 oblastında (eyalet), 43 yerleşim bölgesine -özellikle Taşkent, Semerkant, Buhara ve Fergana şehirlerine- sayıları binleri bulan Kürt sürgün yerleştirilmiştir. Bilhassa İkinci Dünya Savaşı'nın kargaşa yıllarında kurulmuş olan Mahabad Kürt Devleti'nin dağılması sonrasında, bir süre dönemin Azerbaycan Komünist Parti Sekreteri Mircefer Bağirov'un desteği altında Bakü'de yaşayan Molla Mustafa Barzani ve taraftarları, daha sonra çıkan anlaşmazlıklar üzerine Özbekistan'dan gönderilmiştir. 1947-

1958 yılları arasında Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te bulunan Molla Mustafa Barzani ve bazı taraftarları, Stalin'den sonra iktidarı devralan Nikita Kruşçev ile anlaşarak Kuzey Irak'a dönmüştür.

Bir diğer göç hareketi, 1989 ve 1990 yıllarında yaşanmıştır. Bu tarihlerde Dağlık-Karabağ bölgesindeki siyasi kargaşa ve şiddet nedeniyle Ermenilerden kaçan 650-700 kadar Müslüman Kürt nüfus, Özbekistan'a yerleşmiştir. Aynı dönemde Özbekistan'ın Fergana Vadisi'nde vuku bulan yerel şiddet olayları akabinde de öteden beri bu bölgede yaşayan Kürtlerin bir bölümü Kazakistan'a göç etmiştir.

Bugün resmî rakamlara göre ülkede 3.000 civarında Kürt nüfus vardır. Günümüzde sayısal olarak küçük bir nüfusa sahip olan Özbekistan'daki Kürtlerin dil ve kültür bağlamında etkin herhangi bir aktiviteleri bulunmamaktadır.

Kırgızistan'da Kürtler

1937-1945 yılları arasında Kazakistan'dan sonra en fazla Kürt ailesinin sürgün edildiği yer Kırgızistan'dır. SSCB İçişleri Halk Komiserliği'nin kararıyla Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'dan ilk olarak 1937 yılında 2.100 Kürt, ardından 1944 yılındaki ikinci dalga da 1.533 Kürt Kırgızistan'a sürülmüştür. Sürgün edilen Kürtler, Suzak ve Çüy bölgelerinin dağlık kesimlerine ve Talas bölgesinin Kızıl Kıya ve Kök Jangak gibi madencilik yapılan kasabalarına yerleştirilmiştir. En son 2009 yılında yapılan sayıma göre Kırgızistan'da 13.000 civarında Kürt nüfus yaşamaktadır.

Genellikle çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşan Kırgızistan Kürtlerinin eğitim seviyelerinin ülke ortalamasına göre çok düşük olması, resmî görevler almaları önündeki en önemli engellerden biridir. Bununla birlikte, azınlığın içinden çıkan kimi eğitimli kişiler, önemli görevlere gelmeyi başarmıştır. Örneğin başkent Bişkek'te devlet üniversitesinde ders veren ünlü cerrahlarından Resule Muahmede Silte, sağlık alanında öne çıkmış Kürt asıllı Kırgız vatandaşlarından biridir; yine İbrahime Paşaye

Nadir de birçok kahramanlık madalyası almış ve albaylık rütbesine kadar yükselmiş Kürt asıllı bir Kırgız'dır.

Kırgızistan'da Kürtlerin başkent Bişkek'te diaspora çalışmaları yürüttüğü dernekleri de bulunmaktadır. 2001 yılında Kırgızistan Kürt Birliği (MEDYA) adıyla kurulan oluşum, Kırgızistan çapında kültür, sanat, edebiyat alanlarında çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca Kırgızistan'da Kürtçe yayın yapan bir radyo kanalı da bulunmaktadır.

Kırgızistan'daki Kürtler üzerinde Barzani yönetiminin ciddi etkisi olduğu ve Kuzey Irak'taki Barzani yönetimleri ile bu ülkedeki Kürtler arasında güçlü bağlar bulunduğu belirtilmektedir. Öyle ki 2017'de Kuzey Irak'ta Barzani yönetiminin bağımsızlık için yaptığı referandumun ardından Kırgızistan Kürtleri de kutlama yapmıştır.

1990 ve 2010 yıllarında Kırgızistan'da meydana gelen Kırgız-Özbek etnik çatışmalarından olumsuz etkilenen Kürt azınlık içinden %25'lik bir bölüm, Kazakistan'a göç etmiştir.

Kazakistan'da Kürtler

Kazakistan, en fazla Kürt nüfusa sahip Orta Asya ülkesidir. 2017 yılında yapılan sayıma göre ülkede resmî olarak 44.768 Kürt asıllı nüfus yaşamaktadır. Bazı Kürt ailelerin kendilerini nüfusa Azerbaycanlı veya Türkiyeli olarak kaydettirmelerinden dolayı, bu sayının biraz daha yüksek olduğunu söyleyen diaspora kaynakları da bulunmaktadır.

Kürtler bu ülkeye dört ayrı zaman diliminde farklı sebeplerle gelmiştir. İlk grup 1937 yılından itibaren Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan gibi dönemin Sovyet cumhuriyetlerinden sürülenlerdir ki, bugün ülkedeki Kürt nüfusun neredeyse %60'ını bunlar oluşturmaktadır. İkinci göç dalgası ise, 1989'da Özbekistan'ın Fergana Vadisi'nde Ahıska Türkleri ve Özbekler arasında çıkan etnik çatışmadan dolayı bölgedeki Kürtlerin Kazakistan'a sığınması ile yaşanmıştır. Üçüncü dalga, bu kez Kırgızistan'daki Kırgız-Özbek etnik çatışmalarından kaçarak

Kazakistan'a sığınanların gelişiyle yaşanmıştır. Son olarak, yine 1990'ların başında Dağlık Karabağ Savaşı'nın yol açtığı tehdit nedeniyle bölgeden kaçan küçük bir grup Kürt sığınmacı Kazakistan'a gelmesiyle yaşanmıştır.

Kazakistan'daki Kürt nüfusun büyük bölümü Almatı (15.000) ve Jambıl (15.000) eyaletlerinde yerleşiktir. Kürt azınlığın yoğunlukta olduğu bölgelerde ortaokul ve lise düzeyinde Kürt dili dersleri okutulmaktadır. 2019 yılı verilerine göre 16 farklı şehirde yaklaşık 1.157 öğrenci Kürtçe dili eğitimleri alabilmektedir.

Diğer Orta Asya ülkelerine göre Kazakistan'daki Kürt diasporası ülkenin sosyal hayatında oldukça aktiftir. Daha örgütlü çalışmalar yapabildikleri Kazakistan'da Kürtler, Kürdistan adında bir gazete ve *Barbang* adında bir derneğe sahiptir. Yedi ayrı bölgede şubeleri olan derneğin üç dilde (Kazakça, Rusça ve Kürtçe) yayınlanan *Kürtlerin Hayatı (Жийна курд)* adında aylık bir gazetesi de bulunmaktadır.

Sadece siyasi ve kültürel faaliyetlerde değil, aynı zamanda ekonomik hayatın içinde de belli bir yeri olan Kürt azınlık, otel işletmeciliği yapan ve büyük çiftlikleri işleten önemli şirketlere de sahiptir. Bunda, Kazakistan'daki Kürtlerin çoğunluğunun büyük şehirlerde yaşıyor olmasının payı oldukça fazladır. Büyük şehirlerdeki yaşamın getirilerinden biri olarak Kürt azınlık, ülkenin sosyal yaşamında oldukça aktiftir.

Kazakistan'ın bir diğer önemli özelliği de eski Sovyet cumhuriyetlerinde bulunan Kürt diaspora gruplarının merkezi durumunda olmasıdır. Örneğin hâlihazırda Almatı Devlet Üniversitesi'nde görev yapan Prof. Knyaz İbrahimovich Mirzoyev'in başkanlığındaki Kürt Uluslararası Diasporası Federasyonu (FNDK) ve Kürt Dostluk Vakfı, komşu ülkelerde yaşayan Kürt azınlığın çalışmalarına da destek vermektedir. Kazakistan'daki Kürt azınlığın kendi dilini ve kültürünü rahatlıkla yaşadığını söyleyen Mirzoyev, söz konusu olumlu atmosferden duydukları memnuniyeti her fırsatta dile getirmektedir.

Ağustos 2020’de, genel yayın yönetmenliğini Hejare Şamil’in yaptığı *Yekbun TV* de yayın hayatına başlamıştır. Orta Asya ülkelerinde yaşayan Kürt azınlığa hitap eden bu kanalın, Kürt kültürünün yaşatılması adına ciddi katkıları bulunduğu kaydedilmektedir.

Kazakistan’daki bu olumlu tabloda Kazak halkının Kürtlere yaklaşımının etkisi büyüktür. Kazak halkı, ülkelerine sürgün edilen Kürtlerle hep iyi geçinmiş ve sosyal hayatta hiçbir ayrıma gitmemiştir. Son dönemlerde bireysel ilişkilerden kaynaklanan bazı tartışmalar yaşansa da bu durum hiçbir zaman etnik bir sorun hâline dönüşmemiştir. İlk sürgün döneminin tanıklarından Muhammed Gasanov’un şu sözleri bu ülkedeki süreci özetler niteliktedir:

“Kazakistan’a 1944 sürgününde bir çocuk olarak geldim... Sürüldüğümüz vakit İkinci Dünya Savaşı’nın etkisi ve yetişkin erkeklerin cephede olması nedeniyle hem bizler hem de Kazak halkı zor günler yaşıyordu. Ancak bizlerin durumunu gören Kazak halkı, yeri geldiğinde bize yiyecek verdi, içecek verdi, bizi korudu. Kazak halkının yardımı ile çalıştık ev, iş sahibi olduk.”

Azerbaycan’da Kürtler

Bugünkü Azerbaycan topraklarındaki Kürtlerin tarihi en erken 9. yüzyıldan itibaren başlamaktadır. Bu tarihten önce de Aras Nehri’ne kadar olan bölgede göçebe ve yarı göçebe olarak yaşayan Kürtler olduğu kaydedilmektedir. Ancak yerleşik bir hayat sürmedikleri için Kürtlerin bu bölgedeki varlıkları hakkında net bir tarih belirtmek zordur. Kürt topluluklarının bugünkü Azerbaycan topraklarında yerleşik hayata geçmeleri ve köyler kurmaları 9. yüzyıla tekabül etmektedir.

2016 yılında yapılan nüfus sayımına göre Azerbaycan’da yerleşik vatandaş statüsünde 13.000’den fazla Kürt vardır. Ancak çeşitli gerekçelerle bu ülkede yaşayan Kürt asıllı diaspora ile birlikte bu sayının 200.000’i bulunduğu tahmin edilmektedir (McDowall, 1996: 490). Azerbaycan’daki Kürtlerin büyük bölümü

Şii mezhebine mensuptur ve Kurmanci lehçesi ile konuşmaktadır.

Azerbaycan’da yaşayan Kürtlerin kendi dillerini öğrenebilmeleri için bazı okullarda Kürtçe dil eğitimi de verilmektedir. Günümüzde hâlen aktif olarak çalışmalarını sürdüren Azerbaycan Kürt Kültür Merkezi birçok çalışmaya imza atmakta, Kürt kültürünün yaşatılması konusunda faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca ülkede farklı isimlerdeki kültür merkezleri de Kürt dili ve kültürünün korunması için çalışmalar yapmaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin doğası gereği, bu ülkede bulunan bazı Kürt grupların Türkiye karşıtı faaliyette bulunmalarına veya yayın yapmalarına izin verilmemektedir.

Ermenistan’da Kürtler

Ermenistan’daki Kürtlerin büyük bölümünün Birinci Dünya Savaşı’nın kargaşa dolu yıllarında Kars’tan Ermenistan’a göç edenlerden oluştuğu tahmin edilmektedir. Bu göçmen Kürtlerin ezici çoğunluğu Yezidi, bir kısmı da Şii’dir. Kısa ömürlü olan Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti, 1918-1920 yılları arasında, ülkedeki Kürtlere birtakım siyasi haklar tanıdığı, Kürt azınlığı temsilen milletvekilleri meclise girmiş hatta Ermenistan ordusunda görev alan Kürtler dahi olmuştur.

Sovyet dönemi boyunca ülkede pek çok okulda Kürtçe eğitim serbest olmuş, Kürtçe yayın yapan çok sayıda radyo açılmıştır. Öyle ki, Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Kürtçe yazı ve edebiyat ürünleri konusunda önemli merkezlerden biri hâline gelmiştir. Ancak Ermeniler 1984-1994 arasında Karabağ’daki Müslüman Kürtlere ve Türklere karşı âdeta topyekûn bir etnik temizlik yaparak yüzlerce insanı katledip, binlercesini bölgeden sürmüştür. 1990’da Sovyetlerin dağılması ardından Azerbaycan’a karşı bir tampon bölge oluşturmak için harekete geçen Ermenistan, Karabağ’daki Müslüman Kürtleri sürgün etmek istemiş, bunun reddedilmesi üzerine de Laçın, Kubatlı, Kelbecer ve Zengilan vilayetlerinde yaşayan Kürtlerin %70’i Azerbaycan’a, %30’u Rusya’ya sürülmüştür.

1993 yılında Kürtlerin nüfus olarak en kalabalık olduğu Kelbecer şehrine baskın yapan Ermenilerin şehri topa tutması üzerine yaklaşık 100.000 mültecinin bulunduğu şehrin halkı, canını kurtarmak için 3.700 metre yüksekliğindeki Murov Dağı'na kaçmak zorunda kalmıştır. Kızılhaç tarafından hazırlanan bir rapora göre, 15.000 sivil bu yolculukta donarak hayatını kaybetmiştir. Ermenistan şehri ele geçirdikten sonra şehrin Kürtçe olan ismi Karvajar olarak değiştirilmiştir.

Öte yandan Müslüman Kürtlere ve Türklere yönelik şiddet politikası uygulayan Ermenistan'ın 29 Eylül 2012'de Armavir bölgesindeki Yezidi Kürtler için ibadethane açması ise oldukça ironik bir durumdur. Burası Kuzey Irak'takiler dışında kurulan ilk Yezidi ibadethanesidir.

Ermenistan'daki Kürt azınlığın siyasi geçmişi de oldukça karmaşıktır. 1924-1929 yılları arasında Kızıl Kürdistan diye bilinen küçük otonom bölge, sonradan Stalin tarafından lağvedilmiştir. 1992 yılında Wekil Mustafayev tarafından Laçın bölgesinde küçük bir Kürt Cumhuriyeti kurulsa da bu otonom yapı da uzun ömürlü olmamıştır. Bu oluşum da lağvedilerek kurucuları geri dönememek üzere sürgüne gönderilmiştir. 1990 yılında Kızıl Kürdistan bölgesindeki Laçın, Kubatlı, Kelbecer ve Zengilan şehirlerini işgal eden Ermeniler, buradaki Kürtlerin çoğunu sürgün etmiştir. Günümüzde Ermenistan'daki Kürt nüfusa dair herhangi bir sayısal veri bulunmamaktadır. Bunun en önemli sebebi de Ermenistan hükümetinin asimilasyon politikalarıdır. Bölgede varlığı bilinen Kürtler de Yezidi inancına sahip olanlardır.

Kaynakça

Bulut, Faik (2015). *Tarih Boyunca Kürtlerde Diplomasi*, Cilt 1- 2. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Taels, Herman (2001). *Eski Sovyet Birliği'nde Kürtler (1927-1944)*, Çev. Nadire Işık. İstanbul: Peri Yayınları.

Jwaideh, Wadie (2006). *The Kurdish National Movement: Its Origins and Development*, New York: Syracuse University Press.

McDowall, David (1996). *A Modern History of the Kurds*, Londra: I.B. Tauris.

<https://elyazmalari.com/2020/06/26/azerbaycan-kurtleri-tural-hemid/>

<https://m.bianet.org/bianet/siyaset/13059-kazakistan-kurtceyi-secti>

<https://www.basnews.com/tr/babat/599514>

<http://www.bitlisname.com/2018/09/23/orta-asya-kurtleri-arastirma/>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2017/09/01/leninin-kizil-kurdistani>

<https://www.gzt.com/mecra/orta-asya-kurtleri-3434803>

<https://www.rudaw.net/turkish/lifestyle/23012020>

<https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ovur/2011/02/27/bir-kurt-kizi-adi-surgun>

<http://www.sediyani.com/?p=20507>

<https://www.youtube.com/watch?v=LbFmFVi1DUQ&t=3s>

https://www.youtube.com/watch?v=yhbAc_Z-cc&t=3s

<https://zilanakademi.com/tarih/ozbekistan-kurtleri/>